

Uitpers nummer 130

Libië en het humanitair imperialisme. Interview met Jean Bricmont

door Grégoire Lalieu

Kosovo, Irak, Afghanistan: hebben de voorstanders van de interventie in Libië hun les niet geleerd? Jean Bricmont, auteur van een werk over het humanitair imperialisme, legt uit waarom het inmengingsrecht niet verenigbaar is met de vrede in de wereld en de humanitaire zaken een slechte dienst bewijst.

Kunt u ons nog eens zeggen wat het humanitair imperialisme is?

Het is een ideologie die als doel heeft een militaire interventie tegen soevereine staten te legitimeren onder de naam van democratie en mensenrechten. De motivatie is altijd dezelfde: een bevolking is het slachtoffer van een dictator, dus moet men handelen. Er wordt dan verwezen naar de Tweede Wereldoorlog, naar de Spaanse oorlog enz. Het doel is de interventie te doen aanvaarden. Dat is wat er gebeurd is Kosovo, Irak en Afghanistan.

En nu is het de beurt van Libië?

Hier is er een verschil want een resolutie van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties staat het toe. Maar deze resolutie werd goedgekeurd tegen de principes van het Handvest van de Verenigde Naties in. Want ik zie echt geen enkele buitenlandse bedreiging in het Libische conflict. Men heeft de notie van "verantwoordelijkheid voor bescherming" van de mensen ingeroepen maar men is daarbij kort door de bocht gegaan. Meer nog, er zijn bewijzen dat Kadhafi de bevolking massacreert gewoonweg om te moorden. Het is wel iets gecompliceerder dan dat: het gaat hier eerder om een gewapende opstand en ik ken geen enkele regering die dit type opstand niet zou onderdrukken.

Het is evident dat er collaterale schade is en doden onder de burgers. Maar als de Verenigde Staten weten hoe dergelijke schade kunnen vermijden, dat ze het dan eens gaan uitleggen aan de Israëli's en dat ze het dan zelf ook maar gaan toepassen in Irak en Afghanistan. Niemand twijfelt er aan dat de bombardementen van de coalitie ook tot doden onder de burgers zullen leiden.

Ik denk dus, dat vanuit een strikt wettelijk standpunt, de resolutie van de Veiligheidsraad betwistbaar is. Zij in feite het resultaat van jarenlang lobbywerk om het inmengingsrecht te erkennen, en dat is hier gebeurd.

Nochtans denken velen, zelfs bij links, dat men moest tussenkomen in Libië om de slachting te stoppen. Is dat een beoordelingsfout volgens u?

Ja, en om verschillende redenen. Vooreerst wordt door deze campagne de heerschappij van de willekeur gevestigd. Inderdaad, het Libische conflict heeft niets buitengewoons. Er zijn er vele andere in de wereld, of het nu in Gaza is, of in Bahrein of, enkele jaren geleden, in Congo. In dat laatste geval zaten we in het kader van een buitenlandse agressie van de kant van Rwanda en van Burundi. De toepassing van het internationaal recht zou het leven van miljoenen mensen hebben kunnen redden, maar men deed het niet. Waarom?

Vervolgens, als men de interventieprincipes toepast, die de aan de grond liggen van de aanval tegen Libië, dan wil dat zeggen dat iedereen overal kan tussenbeide komen. Stellen we ons even voor de Russen zouden tussenkomen in Bahrein of de Chinezen in Jemen: dat zou een veralgemeende en permanente oorlog worden. Een belangrijk kenmerk van het recht op inmenging is het niet-respecteren van het klassiek internationaal recht. En zou men het internationaal recht veranderen met nieuwe regels die het inmengingsrecht legitimeren, dan zou dat uitlopen op een oorlog van iedereen tegen iedereen. Het is een argument waarop de voorstanders van het interventierecht nooit een antwoord op geven.

Ten slotte versterken die inmengingen wat ik het "barricade-effect" noem: alle landen die in het vizier van de VS liggen, zullen zich bedreigd voelen en zullen trachten hun bewapening te versterken. We hebben gezien wat er gebeurd is met Saddam. Kadhafi verklaarde overigens aan de Arabische Liga: "Men heeft een lid van deze Liga opgehangen en u hebt niets gezegd. Maar het kan ook u overkomen, ook al zijn jullie allemaal bondgenoten van de VS, Saddam was het vroeger ook." Vandaag doet zich hetzelfde voor met Kadhafi en de dreiging die boven vele staten hangt, houdt het risico in van een nieuwe bewapeningswedloop. Rusland, dat nochtans zeker niet onbewapend is, heeft al aangekondigd dat het zijn leger gaat versterken. Maar dat kan zelfs verder gaan: als Libië over atoomwapens beschikte, dan zou het nooit zijn aangevallen. Dat is overigens de reden waarom men Noord-Korea niet heeft aangevallen. Links, dat de interventie in Libië steunt, zou zich er rekenschap moeten van geven dat het gevolg van deze humanitaire interventie zal zijn dat de bewapeningswedloop opnieuw op gang zal komen en zal een oorlogslogica op lange termijn creëren.

Zou deze militaire interventie tegen Kadhafi echter niet een minste kwaad zijn?

Men moet aan de gevolgen denken. Nu de westerse strijdkrachten zich geëngageerd hebben, is het duidelijk dat ze tot het einde zullen moeten gaan: Kadhafi omverwerpen en de rebellen aan de macht brengen. Wat gaat er dan gebeuren? Libië lijkt verdeeld te zijn. Als er verzet is in Tripoli, gaat het Westen dan het land bezetten en een oorlog zonder einde beginnen zoals in Irak of in Afghanistan?

Laten we ons voorstellen dat alles goed verloopt: de geallieerden ontdoen zich in enkele dagen van Kadhafi, de rebellen grijpen de macht en het Libische volk is verenigd. Iedereen tevreden. En dan? Ik geloof niet dat het Westen zal zeggen: "Welnu, we hebben dit gedaan omdat we aardig zijn en we van de mensenrechten houden. Nu kunnen jullie doen wat jullie willen". Wat zal er gebeuren als de nieuwe Libische regering te moslimachtig is en niet op een correcte wijze de migratiestromen beperkt? Denk

u dat men ze zal laten doen. Het is duidelijk dat na deze interventie de nieuwe Libische regering de gevangene zal zijn van de westerse belangen.

Als de militaire interventie niet de oplossing is, wat valt er dan te doen?

Men had eerder al op een eerlijke wijze alle vreedzame oplossingen moeten proberen. Dat zou misschien gelukt zijn, maar er was hier een duidelijk wil om die oplossingen te verwerpen. Dat is trouwens een constante in de humanitaire oorlogen. Wat Kosovo betreft, waren er zeer gedetailleerde Servische voorstellen om tot een vreedzame oplossing te komen, maar ze werden geweigerd. Het Westen legde voorwaarden op, zoals de bezetting van Servië door NAVO-troepen, die elke onderhandeling onmogelijk maakten. In Afghanistan stelde de Taliban voor om bil Laden te doen berechten door een internationaal tribunaal als men hun bewijzen leverde dat hij betrokken was bij de aanslag op het World Trade Center. De VS weigerden en bombardeerden. In Irak had Saddam de terugkeer van de inspecteurs van de Verenigde Naties aanvaard, evenals vele extreem dwingende voorwaarden. Maar het was nooit genoeg. In Libië aanvaardde Kadhafi een staakt-het-vuren en stelde voor dan men internationale waarnemers zou sturen. Er werden geen waarnemers uitgestuurd en er werd gezegd dat Kadhafi het bestand niet respecteerde. Het Westen verwierp ook het bemiddelingsvoorstel van Chávez, dat nochtans de steun kreeg van vele Latijns-Amerikaanse landen en van de Afrikaanse Unie.

Wat dat betreft, ben ik woedend wanneer ik in Europa mensen van links de verschrikkelijke Bolivariaanse Alliantie hoor aan de kaak stellen, die de dictator Kadhafi steunt. Die lui hebben er niets van begrepen. De Latijns-Amerikaanse leiders zijn mensen aan de macht met belangrijke verantwoordelijkheden. Het zijn geen kleine gauchisten die voor hun winkel spreken. En het grote probleem van die leiders is de inmenging van de VS. Hoe minder de VS zullen kunnen doen wat ze willen overal in de wereld, des te beter dat zal zijn voor al die landen die zich proberen te ontdoen van hun voorgedij en voor de hele wereld.

Betekent het feit dat alle vreedzame oplossingen systematisch worden verworpen dat de humanitaire inmenging een voorwendsel is?

Ja, maar als het al zo goed marcheert bij de intellectuelen, dan heb ik meer twijfels over de reactie van de Europese volkeren. Gaan ze hun leiders steunen in de aanval tegen Kadhafi? Op het niveau van de volkeren zijn het de veiligheidsoorlogen die de meeste legitimiteit vinden, zoals er, bij voorbeeld, een bedreiging bestaat tegen onze bevolkingen, onze levenswijzen enz. Maar hier en in Frankrijk, met hele islamofobe klimaat (dat ik niet goedkeur, maar het is er), ga dan maar eens uitleggen dat men in Cyrenaica gaat vechten tegen opstandelingen die men "Allahu Akbar" [God is groot] ziet roepen. Dat is contradictorisch!

Op het politieke niveau steunden de meeste partijen de interventie. Zelfs aan de linkerzijde, van de trotskisten tot Mélanchon [Jean-Pierre Mélanchon, Frans politicus die uit de Socialistische Partij trad om de Partij van Links te stichten, waarvan hij mede-voorzitter is, nvdr], trekken ze op met een bloem in hun geweer. De meest gematigden steunden enkel de toepassing van een vliegverbod, maar wat als Kadhafi zijn tanks naar Benghazi stuurt, wat gaat men dan doen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog verloren de Duitsers vrij snel de controle over het luchtruim, maar ze hielden nog verscheidene jaren stand. De gematigden zouden moeten weten dat, in de mate dat de omverwerping van Kadhafi het doel is, men verder zal gaan dat een zone met vliegverbod instellen.

Links, dat niet in staat is echt alternatieve standpunten te steunen, is in de val gelopen van de logica van de humanitaire inmenging en is verplicht om Sarkozy te steunen. Als de oorlog goed en snel verloopt, dan komt Sarkozy in een goede positie voor de presidentsverkiezingen van 2012 en links zal hem in de stijgbeugels hebben gezet. Dat links dat geen coherent discours heeft tegen oorlogen, is verplicht zich op sleeptouw te laten nemen door de politiek van inmenging.

En als de oorlog niet goed verloopt?

Het is spijtig, maar de enige Franse partij die zich verzet heeft tegen de interventie in Libië is het Nationaal Front (Front National). Het noemde onder ander het gevaar van de migratiestromen en profiteerde ervan om zich af te zetten tegen de UMP (Union pour un mouvement populaire, de partij van Sarkozy) en de PS (Parti Socialiste) door te zeggen dat het nooit collaboreerde met Kadhafi. Als de oorlog in Libië niet verloopt zoals voorzien, dan kan het Front National daar in 2012 van profiteren.

Als de humanitaire inmenging slechts een voorwendsel is, wat is dan het doel van deze oorlog?

De Westerlingen, die niet goed genoeg geïnformeerd zijn over wat er zich afspeelt in de Maghreb en het Midden-Oosten, werden verrast door de Arabische revoluties. Er zijn zeker goede specialisten in die zaken, maar er wordt op een bepaald niveau van de macht onvoldoende naar hen geluisterd - ze beklagen zich daar overigens over. Dus is er nu het risico dat de nieuwe regeringen van Egypte en Tunesië zich niet meer gaan richten op de westerse belangen en, bijgevolg, vijandig zouden kunnen staan tegenover Israël.

Het Westen wil zich, om zich van de controle over de regio te verzekeren en Tel-Aviv te beschermen, waarschijnlijk ontdoen van de regeringen die vijandig staan tegenover Israël en het Westen. De drie voornaamste zijn Iran, Syrië en Libië. Omdat dit laatste land het zwakste is, valt men het aan.

Kan dat werken?

Het Westen droomde ervan de wereld te domineren, maar sedert 2003, met het Iraakse fiasco, ziet men dat het daartoe niet in staat is. Vroeger konden de VS het zich permitteren om leiders omver te werpen die ze zelf aan de macht hadden gebracht, zoals Ngô Dinh Diem in Zuid-V

Meer nog, dat is nu een mislukking gebleken en de mensen zouden niet de dupe mogen zijn van wat er gebeurt. Het Westen dat dacht de Arabische wereld te kunnen controleren met marionetten zoals Ben Ali en Moebarak, zei plotseling: "We hebben het verkeerd gedaan, nu gaan we de democratie steunen in Tunesië, Egypte en Libië". Dat is des te absurder omdat één van de grote eisen van de Arabische revoluties het recht op soevereiniteit is. Anders gezegd, geen inmenging.

Het Westen moet er zich bij neerleggen: de Arabische wereld, zoals Afrika en de Caraïben, zijn er geen bezit van. In feite mengt het Westen zich het meest in de minst ontwikkelde regio's. Als men hun soevereiniteit respecteert zullen die regio's zich kunnen ontwikkelen zoals Azië dat gedaan heeft en Latijns-Amerika het ongetwijfeld zal doen. De inmengingspolitiek is een mislukking voor de hele wereld.

Welk alternatief is er dan?

Vooreerst moet men weten dat de inmengingspolitiek een belangrijk militair budget vereist. Zonder de steun van de VS en hun waanzinnig militair budget zouden Frankrijk en Groot-Brittannië zich niet geëngageerd hebben. België nog minder. Maar al de middelen die ter beschikking worden gesteld, komen niet uit de lucht gevallen. Dat budget is gebaseerd op leningen uit China, die voor Amerikaanse begrotingstekorten zorgen en voor alle soorten economische problemen. Men denkt daar maar zelden aan.

Meer nog, we krijgen voortdurend te horen dat er geen geld is voor onderwijs, voor wetenschappelijk onderzoek, voor de pensioenen, enz. En plots is er een grote som geld om oorlog te voeren in Libië. Het is een ongelimiteerd bedrag want men weet niet hoelang deze oorlog gaat duren. Overigens is het geld dat men in Afghanistan uitgeeft puur verlies.

Men moet dus een andere politieke visie hebben en Zwitserland is, volgens mij, een goed voorbeeld. Dat land spendeert zijn militair budget uitsluitend aan de bescherming van zijn grondgebied. De Zwitsers hebben een coherente politiek van niet-interventie want hun leger mag in principe het grondgebied niet verlaten. Men kan zeggen dat Zwitserland Kadhafi opstandelingen laat doden maar, ten eerste, het heeft nooit genocide of ander massamoorden gepleegd, zelfs al kan men zijn politiek op andere terreinen (de banken of de immigratie) bekritisieren. En ten tweede, als iedereen deed zoals Zwitserland, om de redenen die ik hiervoor heb uitgelegd, dan zou de wereld er veel beter aan toe zijn.

Oorlogen en embargo's hebben altijd desastreuze gevolgen. Het beste alternatief is volgens mij samenwerking met de verschillende landen, wat hun regime ook mag zijn. Via de handel, maar niet die in wapens natuurlijk, circuleren ideeën en kunnen de zaken evolueren zonder oorlog. Men kan zeker over de modaliteiten discussiëren: rechtvaardige, ecologische handel, enz. Maar de handel is een veel minder bloedig alternatief voor sancties en embargo's, die "soft-versie zijn van de humanitaire oorlogen.

(Uitpers nr. 130, 12de jg., april 2011)

bron:

<http://www.michelcollon.info/La-Libye-face-a-l-imperialisme.html?lang=fr>

Jean Bricmont (° 1953), is theoretisch fysicus, wetenschapsfilosoof en professor aan de Universiteit Catholique de Louvain (UCL). Hij werkt onder meer samen met Noam Chomsky. Eén van zijn boeken gaat over *humanitaire interventies, dat ook in het Nederlands werd vertaald. Voor info hierover, zie de rubriek Signalement van deze maand.*